

VU Research Portal

Chosen Legacies

Egberts, L.R.

2015

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Egberts, L. R. (2015). *Chosen Legacies: Heritage in the Construction of Regional Identity*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

SUMMARY IN DUTCH

Gekozen nalatenschappen: Nederlandstalige samenvatting

Wat is de rol van erfgoed in de constructie van regionale identiteiten? Deze vraag is het uitgangspunt voor mijn promotieonderzoek, dat geresulteerd heeft in het boek dat voor u ligt. Deze vraag omvat drie begrippen: *erfgoed*, *regio* en *identiteit*, die alle drie deel uit maken van bestaande historische en ruimtelijke discourses, maar zelden in directe relatie tot elkaar zijn bestudeerd. In vier essayistische hoofdstukken verken ik de rol van erfgoed in de constructie van regionale identiteiten, steeds vanuit een ander perspectief.

In het eerste essay (Chapter 2) verken ik de positie van regio, identiteit en erfgoed als begrippen in academische discourses, vooral binnen de ruimtelijke en historische disciplines. Regio blijkt een begrip met een lange geschiedenis, dat eerst essentialistisch werd opgevat als een deel van het aardoppervlak dat zijn (stabiele) karakter ontleent aan de wisselwerking tussen natuurlijke en sociaal-culturele factoren. Later kwam de nadruk te liggen op dynamiek en de positie van regio's in externe netwerken in de context van globalisering. Aan de hand van de ideeën van filosoof Peter Sloterdijk en anderen beargumenteer ik dat de regio als leefomge-

ving van mensen, ondanks de recente nadruk op globalisering, niet is afgenomen. Ik beschrijf identiteit als een begrip dat in de eerste plaats wordt gebruikt in relatie tot individuen en groepen mensen en dat het toegepast op de ruimte metaforisch wordt gebruikt. *Regionale identiteit* is daarin niet uniek; er is een lange geschiedenis van termen die gebruikt worden om gebieden en plekken te duiden die ontleend zijn aan de sociale wetenschappen. Tenslotte bespreek ik erfgoed als een begrip dat onderdeel is van een gepolariseerd academisch debat, waarin ook *geschiedenis* en *herinnering* worden gepositioneerd als zeer verschillende, zo niet tegenovergestelde, begrippen. Aan de hand van het werk van Sharon Macdonald beargumenteer ik dat deze begrippen beter als onderdeel van hetzelfde veld (*memory complex*) kunnen worden gezien, aangezien ze allemaal betrekking hebben op praktijken die het verleden een plaats geven in het heden. Ik kies voor een gematigd structuralistische opvatting van erfgoed, omdat ik enerzijds erken dat erfgoed gemaakt wordt in het heden, maar tegelijkertijd constateer dat erfgoedpraktijken zelf ook een geschiedenis hebben.

Het tweede essay (Chapter 3) gaat over de

rol van erfgoed in de constructie van regionale identiteit vanuit één historische periode, de vroege middeleeuwen, en diens rol in regionale identiteitsvorming in twee regio's in de context van Europese eenwording: de Elzas en de Euregio Maas-Rijn. Het vroegmiddeleeuws erfgoed blijkt in beide regio's slechts aanwezig te zijn doordat er in de daaropvolgende eeuwen steeds individuen en groepen zijn geweest die belang hadden bij het behoud ervan en zich dat erfgoed toe-eigenden. In het naoorlogse Europa is de Elzas een symbool voor de hervonden vrede en binnen de regio blijken de decennia van conflict tussen Duitsland en Frankrijk (1870-1945) bijzonder vormend geweest voor de regionale identiteit. Delen van het vroegmiddeleeuws erfgoed die in die context bruikbaar blijken ook nu nog te kunnen rekenen op veel belangstelling. In de Euregio Maas-Rijn, een gebied dat zich uitstrekt over drie landsgrenzen heen, blijkt vooral de relatie van Karel de Grote tot Aken een bron te zijn om de voorbeeldrol van deze regio voor de eenwording van Europa te onderstrepen. Dit gebeurt in de naoorlogse periode meermaals op ijkpunten in het proces van Europese eenwording.

In het derde essay (Chapter 4) kies ik als

perspectief één nieuwe, stedelijke regio, waarin ik de dynamiek tussen verschillende historische thema's bestudeer. De regio Arnhem-Nijmegen dient als casus, waarin ik beleid van overheden in de regio, stedelijke imago's, online marketing strategieën en verschillende plannen voor ruimtelijke ontwikkelingen analyseer. Dit laat zien hoe thema's als de middeleeuwen, de Romeinse tijd en de Tweede Wereldoorlog vooral worden ingezet om de aloude concurrentie tussen Arnhem en Nijmegen te versterken, in plaats van te worden gebruikt om de regio als een eenheid te definiëren. Niet alleen is er concurrentie tussen verschillende historische thema's, ook verschillende opvattingen van authenticiteit spelen mee in de planvorming voor de ruimtelijke inrichting in de regio.

Voor het vierde en laatste essay (Chapter 5) kies ik ervoor om me te richten op één regio en de dynamiek van de omgang met één historisch thema over meerdere decennia te volgen. Casus is het Ruhrgebied, een regio die als zodanig tot stand kwam in een periode van grootschalige staalproductie en vooral steenkolenwinning, die na een eerste, dramatische daling in 1958 in de afgelopen decennia zo goed als verdwenen is. Ik schets ik de veranderende omgang met

het mijnbouwverleden, dat na een decennium van vergeten en doorgaan in 1969 ineens “erfgoed” begint te worden, door het redden van een mijnbouwcomplex van de sloophamer door architecten en kunstenaars. Vanuit een *bottom-up* betrokkenheid volgt eind jaren zeventig en in de jaren tachtig een heuse *museum boom*, waarin het mijnbouwerfgoed wordt geïnstitutionaliseerd. Niet veel later wordt het voormalige mijnbouwlandschap, met zijn sociale, economische en ecologische problemen, het onderwerp van een tienjarig stedenbouwkundig experiment: de *Internationale Bauausstellung Emscherpark* (1989-1999), waarin met herbestemming en toeristische ontsluiting van mijnbouwerfgoed wordt geëxperimenteerd. Het mijnbouwverleden wordt een draager van de regionale identiteit en mijnen worden *landmarks* van de transformerende regio. Een nieuwe motor voor de structurele veranderingen in het Ruhrgebied gevonden als de regio in 2010 een culturele hoofdstad van Europa wordt, waarbij de nadruk komt te liggen op het mijnbouwverleden als een esthetisch icoon voor de herboren regio. Waar in eerdere decennia de omgang met het mijnbouwverleden paste in Frank Ankersmits beeld van een collectief trauma, lijken de verbeel-

ding, beleving en het marktdenken nu de omgang met het industriële verleden te domineren. Nu de vroegere, grootschalige overheidsfinanciering niet langer haalbaar lijkt, lijken tijdelijke, informele vormen van behoud van industrieel erfgoed in opmars. Alhoewel: het volgende, regionale megaproject dient zich alweer aan.

Uit de vier essays blijkt dat op de vraag welke rol erfgoed speelt in de vorming van regionale identiteiten is een meervoudig antwoord te geven is. Er blijkt nog steeds een behoefte te bestaan naar het identiteit. Voor het totstandkomen van zo’n identiteit zijn vier aspecten belangrijk: verhalen, symbolen, plekken en “de ander”. Erfgoed speelt een rol in alle vier aspecten, zo blijkt uit de eerdere essays. Bovendien krijgen delen van het verleden telkens één van drie rollen toebedeeld als ze worden ingezet om de identiteit van een regio te “laden”. Ten eerste kan zo’n historisch thema worden toegeëigend als scheppingsverhaal van een regio; een rol die vaak te beurt valt aan het Romeinse verleden, dat al een lange toe-eigeningsgeschiedenis achter zich heeft. Ten tweede kan een deel van het verleden de rol van gouden eeuw krijgen, om daarmee aan te merken wanneer een regio

belangrijk ten opzichte van de omgeving. Een derde rol die het verleden kan spelen is die van een recent trauma, dat nog leeft in de herinnering van de bevolking, al dan niet overgedragen via ouders of grootouders. De Tweede Wereldoorlog of de Watersnoodramp zijn voorbeelden van zo'n recent trauma dat vormend kan zijn voor de identiteit van een regio. Eens te meer blijkt hoe sterk politieke drijfveren die erfgoed bepalen. Tegelijkertijd moet er in de regiomarketing een balans worden gevonden tussen het stimuleren van open, flexibele en toekomstgerichte aspecten van regionale identiteiten, die tegelijkertijd hun binding niet verliezen met stabiele, traditionele, op het verleden georiënteerde kenmerken, om te zorgen dat bewoners zich kunnen herkennen in deze gecommuniceerde identiteit. Voor het behoud en hergebruik van erfgoed in de toekomst zal deze bottom-up binding met het verleden niet aan belang inboeten, ook al brengt dit mogelijke conflicten met zich mee over wat authentiek is en wat niet. Nu overheden minder middelen ter beschikking hebben, zal de inbreng van burgers en de rol van kleinschalige initiatieven toenemen.